

nyújtó lehetőségét és követendő példáját.

A magyar kiadással kapcsolatban azonban lenne egy kritikai megjegyzésünk. Nem ártott volna a magyar kiadáshoz külön előszót írni, s abban feltüntetni, hogy a német eredetit képekben és szövegben meg rövidítve veheti kézbe a magyar olvasó. (Legkiri-

vóbb példája ennek az *Ember — milyen büszkén hangzik ez!* c. fejezet elhagyása.)

Reméljük, hogy ezt a képes „dokumentum-filmnovellát” haszonnal forgathatja minden — a Szovjetunió újabb története iránt érdeklődő — olvasó, s az eddigi gyakorlattal szemben, a könyv megjelenése és elolvasása után szeret-

nék minél többen megnézní a dokumentumfilmet. Mindenesetre érdemes lenne a filmforgalmazásnak a könyv megjelenésére felfigyelni, s néhány moziban újból másorra tűzni ezt a szuggesztív, sokatmondó, érdekes filmalkotást. (*Kozmosz Könyvek 1967.*)

KELEMEN TIBOR

MŰNKÁSOK, KATONÁK, PARASZTOK!

A bibliofil könyvek gyűjtőit — akik hozzászoktak, hogy a különleges formátum és kivitel legtöbbször irodalmi vagy művészeti csemegére hívja fel a figyelmet — érdekes kiadvánnyal lepte meg a Kossuth Könyvkiadó: az 50. évforduló alkalmából izléses, kis (5 cm magas) kétnyelvű könyvben jelentette meg a II. szovjetkongresszuson (1917. okt. 25—26.) elfogadott dokumentumokat.

A kiadvány annak a szemléletbeli változásnak a terméke, amely felismerte, hogy még a politikai-történelmi könyveknél is — mint lélektani tényező —

nagyon fontos a megjelenés, az esztétikum. Ez a könyv nyilván felkelti majd olyan olvasók érdeklődését is, akik egyébként talán nem is vennének kezükbe politikai irodalmat. A Lenin által fogalmazott kiáltványokban és dekrétumokban tükröződő problémák „megízlése” után pedig bizonyára sokan lesznek olyanok, akik utánanéznek, hogy hogyan is alakultak ki a korábbi hónapok küzdelmeinek hatására a végleges határozatok (Lenin írásából képet alkothattunk erről), s végig gondolják, hogy mit is jelentett a földről szóló határo-

zat — engedményei ellenére is — a bolsevik párt szövetségi politikája szempontjából, s mennyiben változtatta meg a háború további menetét és jellegét az orosz proletariátus békeakarátának kinyilvánítása.

S hogy a könyv valóban sikert aratott — azaz hogy sokan szeretik nálunk a szép könyveket —, azt bizonyítja, hogy az 5000-es példányszám (ez némileg ellentmond a bibliofil jellegnek) ellenére máris alig lehet megszerezni. (*Kossuth Könyvkiadó 1967.*)

G. V. I.

V. BONCS-BRUJEVICS: EMLÉKEIM LENINRŐL

Az elemző, az összefüggéseket és a háttérét megvilágító történetírás sohasem nélkülözhetette a memoárirodalmat. Különösen vonatkozik ez a XX. század történetírására, amikor az epizódok feltárása, több oldalról való megközelítése nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy a kutatott korról teljesebb képet kapjunk. Nálunk hosszabb szünet után ismét kiadói vannak az önéletrajzoknak, visszaemlé-

kezéseknek (olvasói már korábban is lettek volna), amit csak örömmel üdvözölhetünk.

Vlagyimir Boncs-Brujevics személyében az 1917-es februári és októberi forradalmak aktív résztvevőjével ismerkedhetünk meg. A későbbi irodalmár, történész, etnográfus, Lenin közvetlen munkatársa már diákkorában bekapcsolódott a forradalmi mozgalomba. Moszkvában marxista köröket vezet.

Már ekkor felfigyelnek nagyszerű szervezőképességére, ő a földalatti nyomdák irányítója. A század elejétől külföldön tartózkodik, ahol szervező és irodalmi, lapszerkesztői munkát végez. Hazatérése után aktívan részt vett az 1917-es februári forradalomban, majd az októberi forradalom győzelme után a Népbiztosok Tanácsa Elnökségének Titkárságát vezette. Az aktív politikai élettől való visz-

szavonulása után több kiadványt, cikket írt a forradalmi mozgalomról.

Jelen művének előszavát már 1930-ban papírra vetette, de később is javíthatott, csiszolt rajta.

Leninről, a forradalmáról, az államférfiről és a teoretikusról sokat olvashattunk, tanulhattunk. Boncs-Brujevics visszaemlékezései nagymértékben hozzájárulnak a bennünk kialakult Lenin-kép teljesebbé tételéhez. Bemutatja nagy feladatok előkészítése, megvalósítása során, de megismerkedhetünk azzal a Leninnel is, aki egy banditátamadás után is képes volt vidáman, önfelédten játszani a gyermekekkel.

A szerző három nagy csoportba sorolja a Lenin mellett eltöltött évek emlékeit. Harc az Októberi Forradalom győzelmének kivívásáért Péterváron, átköltözés Moszkvába; majd herendezkedés és az ország életének irányítása az új fővárosból, harc a fehérgárdisták és az esze-

rek ellen, végül pedig a Lenin elleni merényletek.

A második merényletet Lenin ellen 1918. augusztus 30-án követte el Fanni Kaplan eszer nő. Boncs-Brujevics írását olvasva érezzük azt az aggodalmat, amely mindenkit elfogott, aki abban az időben a Kremlben tartózkodott, vagy a Kremllel kapcsolatban állt. A kábulatból felocsúdva a Népbiztosok Tanácsa Elnökségében Lenin helyett elnöklő Szverdlov így fogalmazta meg valamennyiök véleményét: „bármely keserves megpróbáltatás is az ő távolléte, a proletárdiktatúra nehézsorszáka politikai élete és kegyetlen osztályharca vezetést kíván, és történeljé bármi, ez a vezetés van, volt és lesz, mivel pártunk ép és egészséges”.

Lenin felgyógyulása után, amikor ismét rendszeresebben dolgozott a Népbiztosok Tanácsában, elolvasott minden újságot, amely betegsége alatt jelent meg. Őszintén elkeseredett, látva személyének

határtalan dicsőítését és felmagasztalását. „Mi ez? — kérdezte, és rámutatott az újsághalmazra. A címszavak csak úgy tarkállottak a nevéből, minden lehetséges díszítő jelző kíséretében. A Titkárság vezetőjének azonnal intézkednie kellett a moszkvai és pétervári újságok szerkesztősegeinél. Lenin nem szerette, ha nevét sűrűn emlegették, kultuszt űztek személyéből.

A szerző barátként és tisztelőként tekintett Leninre. Példaképe volt, és ez tette lehetővé, hogy az epizódok kiválogatása során *egy személyben* mutassa be Lenint, mint a *szervező államférfit* és a minden egyes elvtársáért aggódó embert. Azt, aki „milliókban” gondolkodik és zseniális meglátásai, valamint prognózisai vannak, ugyanakkor aggódik, hogy beteg harcostársainak családtagjai nem nélkülöznek-e? (Európa Könyvkiadó 1967.)

SZENTIRMAI LÁSZLÓ

SZ. M. BUGYONNIJ: LOVASROHAM

Az Októberi Forradalom eredményeinek meghiúsítását célzó kísérletek között különösen nagy próbára tette a fiatal szocialista államot az a támadás, melyet a lengyel burzsoázia 1919 nyarán indított az ország nyugati területei ellen. A Kolcsak, Gyenyikin, Jugyenic ellen élethalálharcot vívó szovjet kormány békés kísérletei sorra hajótörést szenvedtek az antant-hatalmak által tüzelt támadók vakságán, s végül is arra kényszerítették, hogy a következő év tavaszán — a fehér tábornokok erejét részben már legyűrve — fegyverrel keljen élete védelmére. A Pilsudski ve-

zette lengyel burzsoá állam megfélemlézve arról, hogy alig pár hónapos független létét éppen a szocialista forradalommal beállt új helyzetnek köszönheti, a hódítás ösztönétől űzve nagy erőket vetett be az akcióba. Franciaország mellett főleg az ukrán ellenforradalmárookra támaszkodhatott, kik nacionalizmusukban odáig mentek, hogy a független Ukrajna „érdekében” 8 millió honfitársuk átengedésével vásárolták meg Lengyelország közreműködését. A betörő reguláris csapatok árnyékában felélénkülték a helyi ellenforradalmárokból verbuválódott, szanaszét fosztogató

rablóbandák is. A világháború, majd a korábbi intervenciós támadások által amúgy is végsőkig kimerült terület kétségbeejtő helyzetbe sodródott.

A szovjet ellentámadás megindulásától a lengyel intervenciósok kiveréséig terjedő néhány hónap történetét adja elő emlékiratainak második kötetében Bugyonnij, a győzelemben oroszánrészt vállaló 1. lovashadsereg akkori parancsnoka. Részint személyes emlékeire támaszkodik, részint levéltári és hírlapanyagot hasznosít. Könyve elsősorban a szakemberek számára nyújt élményt. A hadtudománnyal foglal-